

DR. KOVÁCS LÁSZLÓ

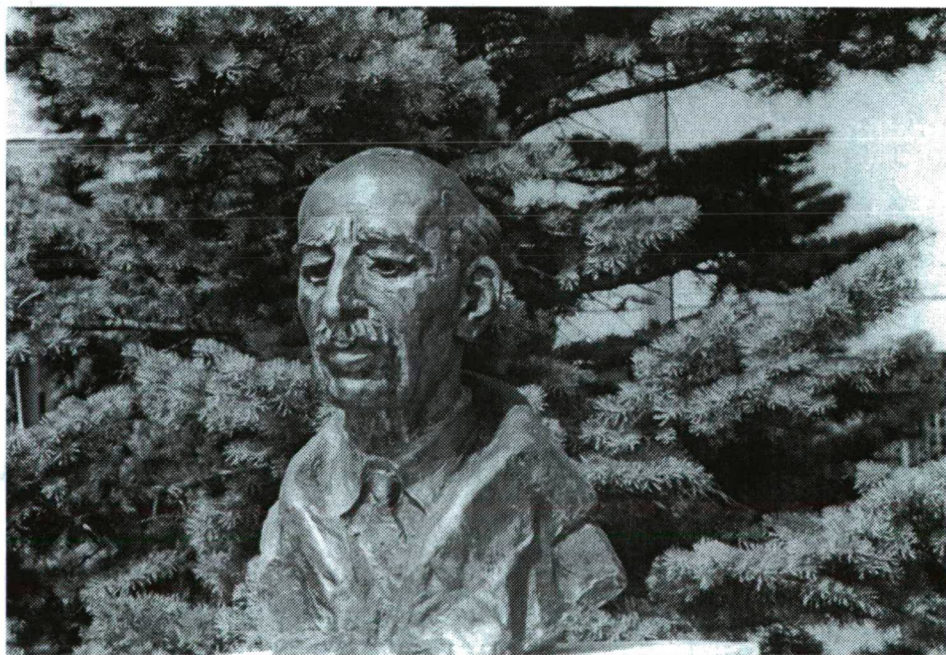
Berzsenyi Dániel Tanárképző Főiskola

Szombathely

Hevesy György nyomában Sülysápon

Sok mindent meg kell tennünk azért, hogy felkeltsük tanítványaink érdeklődését. Sokat kell dolgoznunk, hogy eredményesebben taníthassunk. Céljaink elérésében a *tudománytörténet* természetes eszközként segíthet bennünket, különösen akkor, ha még *helytörténeti* vonatkozásokat is sikerül találunk. Példaként *Hevesy György sülysápi házának* megtalálását írom le.

Hevesy György (Budapest, 1885. aug. 1. – Freiburg, 1966. július 5.) az 1943. évi kémiai Nobel-díjas fizikokémikus, a budapesti tudományegyetem professzora, az MTA tagja, a radioaktív nyomjelzés úttörője, a nukleáris medicina létrehozója.

Hevesy György szobra Pakson, az Atomerőmű előtti szoborparkban
(Farkas Pál, 1955.)

1911-ben Manchesterben E. Rutherfordtól kapott olyan kutatási feladatot, melynek megoldása közben 1913-ban Bécsben a tudományegyetem Rádium Intézetében F. Paneth mellett dolgozva felfedezte a radioaktív nyomjelzést. A nyomjelzés azt jelenti, hogy egy adott elem inaktív izotópjához ugyanezen elem aktív (sugárzó, tehát nyomon követhető) izotópját keverjük, és az aktivitás mérésé-

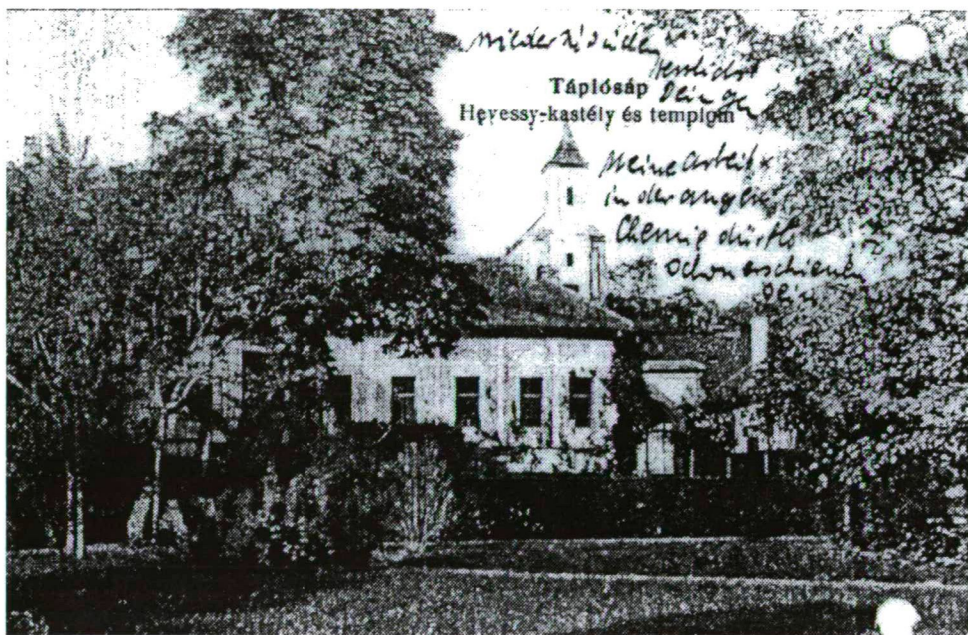
ből következtetünk az elem elhelyezkedésére és mennyiségére. A nyomjelzésnek az orvosi diagnosztikában lett igazán nagy szerepe.

Hevesy 1922-ben Kopenhágában, a Bohr Intézetben N. Bohr elméletét követve felfedezte a 72-es számú kémiai elemet, a hafniumot. 1934-ben a nyomjelzés újabb módját fedezte fel, az aktívációs analízist. E módszernél mesterségesen teszik sugárzóvá a vizsgálni kívánt anyagot.

Hevesy György azon kevés számú huszadik századi tudós közé tartozik, aki magfizikai-kémiai ismereteit nem a bombagyártás, hanem az orvosi megismerés és a gyógyító alkalmazás szolgálatába állította.

Hevesy György levelei után kutattam 1992-ben Berlinben a Max Planck Intézet Archivumában (Berlin-Dahlen, Boltzmannstrasse 14.).

A család csodálatos turai kastélyát ismertem. Ezt ugyanaz a mester építette, mint a budapesti Operaház, Ybl Miklós. Így természetes volt, hogy találtam néhány levelet turai keltezéssel. Sokkal több levél állt azonban a Tápiószáp helységnevén. Egyszer csak egy képes levelezőlapra bukkantam, amelyet Fritz Panethnek írt Hevesy 1925-ben Berlinbe, „Tápiószáp Hevesy-kastély és templom” felirattal.

Az 1925-ben írt Hevesy-képeslap xeroxmásolata.

Mint kiderült, Hevesy nagyanjái volt a képen látható kastély. Magyarországról azt a gyors hírt kaptam, hogy Tápiósápot és Tápiószőlőt egyesítették Süllysap néven, és a Dózsa György út 85. szám alatt áll a kérdéses épület.

Már itthon, Magyarországon a helyi polgármesteri hivataltól márványtáblával jelzett kastélyt ábrázoló fényképet is kaptam. A márványtábla azonban azt hirdeti, hogy barangolásai során *Petőfi* is volt ennek a *Grassalkovich*-kastélynak a lakója. Személyesen kellett *újra* Süllyásra mennem. (Gyűjtő-útjaim során 1991-ben már jártam a községben, ugyanis itt van a Budapest Galéria szobor-raktára: a Városligetből eltávolított Jedlik- és Eötvös-szobrokat kerestem, hiába.) A levelezőlapról ismert templomban nem tudtak a Hevesy-kastélyról, pedig albumba gyűjtik a falu nevezetességeit. (Küldtem is később fényképeket, életrajzot az album számára, de nem kaptam értesítést arról, hogy megérkezett-e a küldeményem. Nyugat-európai levelezéseim során általában *kérek* valamit (fotót,

információt), és mindig *kapok* választ. Itthon sokszor akkor sem jön válaszlevél, ha én *adok* valamit. Jó lenne már általános iskolában tudatosítani a válaszadás szükségességét, és kialakítani a szokását.) Végül a falu harmadik kastélyában megtudtam a keresett épület helyét: Dózsa György út 110. Iskolai osztályok, sportöltöző, büfé van az épületben. Itt tudtak arról, hogy Hevesy-családé volt a kastély.

A súlysápi Hevesy-kastély 1993-ban

Az iskola számára új épületet emeltek, ez a 109-es számot viseli; milyen jó lenne, ha Hevesy György nevét is viselhetné. Hasonlóan ahhoz, ahogy Szent-Györgyi Albert 12 Évfolyamos Iskolának hívják a Lónyai út 4-8. alatti intézményt, ahol 8 évig tanult a Nobel-díjas tudós, és van Zemplén Győző Általános Iskola Nagykanizsán, Zemplén szülővárosában, van Izsák Imre Általános Iskola Zalaegerszegen, Izsák Imre szülőhelyén.

Nagyon sok mindent neveztek el Hatvani Istvánról Debrecenben, Jedlikről Győrben, Gothard Jenőről Szombathelyen. A Magyarországon fellelhető fizikus, természettudós emlékhelyeket, szobrokat, emléktáblákat, sírokat, elnevezéseket sorolja fel a Fizikai Szemle millicentenáriumi, ünnepi tematikus száma, az 1992. decemberi szám. Ajánlom minden osztályfőnök és szaktanár figyelmébe, hisz tanítványainknak látniuk kell, hol éltek, hol dolgoztak, és milyen jelentős, modern, maradandó dolgot alkottak elődeik. Diákjaink büszkéek lehetnek tudásaink munkájára, példát vehetnek róluk, buzdítást kaphatnak tőlük elkövetkező munkájukhoz.

IRODALOM

Kovács L.- Burján Gy.: Magyarországi fizikus útikönyv, Fizikai Szemle, 1992., 46. p. 402.